

Institutul pentru
Dezvoltare și
Inițiativă Sociale
"Viitorul"

BULETIN DE POLITICĂ EXTERNĂ AL MOLDOVEI

Numărul 38, SEPTEMBRIE 2011

EDUARD ȚUGUI

REPUBLICA MOLDOVA ȘI VIITORUL PARTENERIATULUI ESTIC: PERSPECTIVELE SUMMITULUI DE LA VARȘOVIA

TEMA
URMĂTOAREI EDIȚII:

Politica externă a
statelor mici

In perioada 29-30 septembrie 2011, Polonia va găzdui cel de-al doilea Summit al Parteneriatului Estic, care va reuni liderii celor 27 de state membre ai UE și ai vecinilor estici ai Uniunii, Președintele Consiliului European, Președintele Comisiei Europene, Președintele Parlamentului European, Înalțul Reprezentant al UE pentru Politică Externă, reprezentanți ai societății civile și ai mediului de afaceri. Sesiunea în plen se va încheia cu adoptarea unei Declarații comune. De asemenea, în cadrul Summitului va avea loc o conferință privind societatea civilă, care se va desfășura la Varșovia, precum și primul Business Forum al Parteneriatului Estic, care va avea loc la Sopot. La doi ani de la lansare a Parteneriatului Estic, aceste evenimente reprezintă un bun prilej pentru regândirea angajamentelor Uniunii Europene în vecinătatea estică, din perspectiva eficientizării acestui nou proiect european și formulării unor perspective europene mai clare pentru statele cuprinse în parteneriat.

Buletinul de Politică Externă al Moldovei reprezintă o serie de analize scurte, scrise de experți locali și străini, dedicate celor mai importante subiecte de politică externă, dezvoltărilor majore din Marea Neagră, cooperarea cu organizațiile internaționale și a activităților de menținere a păcii din regiune. Buletinul are scopul să creeze o platformă comună pentru discuții între experți, comentatori, oficiali și diplomați care sunt interesați de perspectivele de integrare europeană a Moldovei. Buletinul mai tinde să ofere diplomaților și analiștilor moldoveni o tribună veritabilă pentru dezbaterile celor mai controversate puncte de vedere care ar putea ajuta Moldova să-și găsească mai ușor calea spre UE.

Uniunea Europeană și proximitatea geopolitică

Stabilitatea și prosperitatea de care beneficiază Uniunea Europeană de jumătate de secol nu pot fi separate de relațiile acesteia cu diferite entități și regiuni ale Globului, în special de relațiile cu arealul limitrof. Politica Europeană de Vecinătate, lansată în 2004, a fost prima politică comunitară care stabilea un cadru comun al relațiilor Uniunii Europene cu vecinii din sud (nord-estul Mediteranei) și din est (spațiul post-sovietic), care, conform deciziilor Consiliului European de la Copenhaga 2002, nu vor adera într-un viitor previzibil la Uniune. Primii ani de realizare a noii politici a scos în evidență și dificultățile de a programa în același cadru relațiile cu Palestina și Ucraina sau Maroc și Belarus, iar statele membre al Uniunii Europene și-au reconfirmat interesele diferite pentru zone geografice diferite. Tentativele Franței, tradițional interesată de Mediterană, de a-și apropia unilateral statele nord-africane și ale Levantului a condus, după intervenția Germaniei, la instituirea, în vara lui 2008, a Uniunii pentru Mediterană, organism care înglobează UE 27 și statele din vecinătatea sudică a UE. Polonia, pe de altă parte, a reușit să obțină susținerea Suediei, când cei doi membri UE au propus, la 26 mai 2008, instituirea unui Parteneriat estic în cadrul politicii de vecinătate. Evenimentele din Georgia, august 2008, au grăbit promovarea și reformularea proiectului, iar la 7 mai 2009 Parteneriatul Estic este oficial lansat în cadrul primului Summit la nivel înalt de la Praga. De fapt, prin crearea Parteneriatului Estic și a Uniunii pentru Mediterană, UE separă vecinii din cadrul politicii de vecinătate, fără să dea clar de înțeles care sunt prioritari.

Comunicarea Comisiei din decembrie 2008 *Parteneriatul Estic*, care a stat la baza noului proiect, pornește de la premisa că „Uniunea Europeană are un interes vital în asigurarea stabilității, îmbunătățirii guvernantei și dezvoltării economice la frontierele sale răsăritene”, iar Parteneriatul Estic trebuie să consolideze în continuare relațiile dintre UE și vecinii săi estici. Obiectivele globale ale Parteneriatului Estic sunt asocierea politică și integrarea economică dintre Uniunea Europeană și Ucraina, Republica Moldova, Georgia, Armenia, Azerbaidjan și Belarus prin stabilirea de noi angajamente bilaterale și a unui nou cadru instituționalizat de cooperare multilaterală pe patru platforme tematice: democrație, bună guvernare și stabilitate; integrarea economică și convergența cu politicile UE; securitatea energetică și; contacte interumane¹. Susținerea financiară a Parteneriatului va fi asigurată prin majorarea pachetului financiar actual al Instrumentului European de Vecinătate și Parteneriat cu fonduri suplimentare în valoare de 350 milioane euro, care se adaugă la resursele planificate pentru perioada 2010-2013, în timp ce suma totală a resurselor destinate noilor „inițiative estice” este de 600 milioane euro².

Perspectivile Parteneriatului Estic într-o conjunctură dificilă

Parteneriatul Estic a însemnat un proiect cu mari valențe geopolitice pentru Uniunea Europeană și a fost primit cu entuziasm în cele șase state post-sovietice, iar în concluziile celei de-a doua întâlniri a miniștrilor de externe din cadrul Parteneriatului Estic, din 13 decembrie 2010 de la Bruxelles, se menționează importanța strategică a Parteneriatului în consolidarea relațiilor dintre UE și statele partenere³. Totuși, după mai bine de doi ani de la lansarea acestui cadru de cooperare, când negocierile tehnice au

1 COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL Eastern Partnership. Brussels, 3.12.2008 COM(2008) 823 final. p. 10-14. [On-Line]. 2008. http://www.eeas.europa.eu/eastern/docs/com08_823_en.pdf.

2 Ibidem, p. 14.

3 Eastern Partnership Foreign Ministers Meeting. Chair's conclusions. Brussels, 13 December 2010. [On-Line]. 2010. http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/118435.pdf.

Înlocuit promițătoarele discursuri politice, devine tot mai evidentă necesitatea unor discuții profunde în cadrul proiectului. Președinția poloneză a Uniunii Europene, primul dintre statele comunitare interesate de succesul Parteneriatului Estic, și Summitul pe care Polonia îl va găzdui la Varșovia, poate deschide această perspectivă.

Încă din luna mai 2011, Polonia și-a reconfirmat interesul pentru reușita reformelor structurale din cadrul celor șase state incluse în Parteneriat, prin propunerea ministrului de externe Radoslaw Sikorski de a crea "grupul de prieteni" ai Parteneriatului Estic, format din state ca SUA, Canada, Japonia și Norvegia. Rusia, care a criticat oficial noul program al UE, pe motiv că acesta creează noi linii de demarcație în Europa, iar statele ex-sovietice vizate vor trebui să aleagă între Moscova și Bruxelles⁴, a fost de asemenea invitată să se alăture acestui grup⁵. Tot Radoslaw Sikorski se pronunța, cu câteva zile mai devreme, în favoarea majorării asistenței financiare pentru vecinii estici în viitorul exercițiu bugetar al Uniunii Europene⁶.

În programul președinției poloneze, un capitol aparte este dedicat deschiderii Uniunii Europene față de restul lumii, în special prin consolidarea relațiilor cu vecinii. În relația cu statele Parteneriatului Estic, Uniunea Europeană va avea ca scop finalizarea sau progrese substanțiale în negocierile cu Ucraina și Republica Moldova privind Acordurile de Asociere și crearea unei zone de liber schimb aprofundate și comprehensive; progrese în liberalizarea regimului de vize și; aprofundarea cooperării sectoriale⁷. Summitul Parteneriatului Estic, se menționează în document, va aduce obiective suplimentare de cooperare dintre Uniunea Europeană și vecinii săi estici, posibile grație a o serie de întâlniri ministeriale specializate care vor urma. De asemenea, Uniunea Europeană va dezvolta cooperarea cu partenerii estici în domeniul politicii externe și de securitate comune⁸. Totodată, Comitetul pentru Politică Externă a Parlamentului European, la 30 mai 2011 a dat aviz favorabil adoptării, la ședința plenară a parlamentului din septembrie, unei recomandări pentru Comisie și Consiliu care vizează conferirea perspectivei aderării în Acordul de Asociere care va fi semnat cu Republica Moldova⁹.

Toate aceste inițiative, consună cu demersurile eurointegraționiste ale statelor Parteneriatului, cel puțin în cazul Ucrainei și Republicii Moldova, singurele care deocamdată au avansat în realizarea prevederilor Parteneriatului Estic și, drept consecință, negociază asocierea politică, integrarea economică și liberalizarea vizelor cu Uniunea Europeană. De asemenea, din aceste inițiative se regăsesc în "non-paper"-ul Chișinăului privind reformarea Parteneriatului Estic, trimis în mai 2011 oficialităților europene, care conține astfel de propuneri: certitudinea aderării; priorități clare, pe domenii de la dezvoltarea regională până la securitatea energetică; mai multă cooperare; parteneriat de durată¹⁰.

Dincolo însă de aceste demersuri, de altfel perfect legitime, există și un puternic "curent anti-est" în mediul socio-politic european, precum și o conjunctură europeană și internațională deloc favorabilă unor mari angajamente în spațiul post-sovietic ale Uniunii Europene. Chiar și Comunicarea comună a Comisiei și Înalțului Reprezentant al UE pentru Politică Externă, *Un nou răspuns la o vecinătate în schimbare*, din 25 mai 2001, nu reprezintă o schimbare calitativă de atitudine în raport cu vecinii estici¹¹. Întâi de toate, cancelariile europene sunt preocupate de consolidarea fiscală europeană, după ce criza datoriei suverane din zona euro amenință existența Uniunii Economice și Monetare și suscită temeri privind o contracție economică cronică europeană. Contribuabilul/alegătorul german, după ce susține modernizarea

4 Стрелков А. Восточное партнерство: первые результаты. [On-Line]. 2010. http://www.perspektivy.info/oykumena/politika/vostochnoje_partnerstvo_pervyje_rezultaty_2010-03-26.html.

5 Poland wants 'friends' group for EU Eastern Partnership. [On-Line]. 2011. <http://www.eubusiness.com/news-eu/poland-russia.4vr/>.

6 Sikorski calls for more funds for Eastern Partnership in EU budget. [On-Line]. 2011. <http://www.po.org.pl/en/about-civic-platform/art931,sikorski-calls-for-more-funds-for-eastern-partnership-in-eu-budget.html>.

7 Programme of the Polish Presidency of the Council of the European Union, p.10. [On-Line]. 2011. <http://pl2011.eu/en>.

8 Idem.

9 DRAFT REPORT containing the European Parliament's recommendations to the Council, the Commission and the EEAS on the negotiations of the EU- Moldova Association Agreement (2011/2079(INI)). [On-Line]. 2011. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-464.964+01+DOC+PDF+V0//EN&language=EN>

10 Horbowski T. Moldova: What Should the Eastern Partnership Be? [On-Line]. 2011. <http://eastbook.eu/en/2011/07/country-en/moldova-en/moldova-what-the-eastern-partnership-should-be/>.

11 A new response to a changing Neighbourhood. [On-Line]. 2011. http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com_11_303_en.pdf.

infrastructurii în Ungaria, va fi greu de convins că pe termen mediu și lung ar fi bine să susțină financiar și agricultura moldovenească. În rândul al doilea, anul 2011 deși s-a dorit a fi unul al Parteneriatului Estic, este totuși anul vecinilor mediteraneni ai Uniunii Europene, după ce revoluțiile arabe au destabilizat profund regiunea. Astfel, greu va fi Poloniei și statelor ex-sovietice să argumenteze prioritatea estică, când Franța este plinar antrenată în Libia, iar imigranții africani provoacă restricționarea circulației persoanelor în interiorul zonei Schengen. În cele din urmă, multe dintre statele europene nu ar dori complicarea dialogului cu Rusia printr-o intensificare bruscă a angajamentelor în spațiul post-sovietic, odată ce dialogul cu aceasta încă este tensionat de instalarea scutului antirachetă american în estul Europei.

„Totul în afară de instituții” sau „mai mult pentru mai mult”: Republica Moldova și parteneriatul european

Odată cu lansarea politicii de vecinătate, ex-președintele Comisiei Europene Romano Prodi sintetiza relațiile în cadrul acesteia prin formula „totul în afară de instituții”, care nu presupunea perspectiva aderării pentru vecini. Principiul utilizat de actualul președinte al Comisiei, Jose Manuel Barroso, „mai mult pentru mai mult”, pare să fie un termen mai elastic, dar și mai dificil de definit. Este important de înțeles aceste formule diplomatice raportate la Republica Moldova, care fiind numită povestea de succes a Parteneriatului, poate (ipotetic) arăta acel „cel mai mult posibil” sau capacitatea maximă a proiectului, reieșind din prevederile privind cooperarea bilaterală (cea care permite diferențierea statelor din proiect) pe care le găsim în comunicarea Comisiei de la sfârșitul anului 2008¹².

Primul palier bilateral al Parteneriatului – *noi relații contractuale* – presupune înlocuirea Acordurilor de Parteneriat și Cooperare cu Acorduri de Asociere, care se menționează în Comunicarea Comisiei „vor crea un atașament politic mai profund și vor promova o mai mare convergență prin stabilirea unei legături mai strânse cu legislația și standardele UE”. Europeanizarea legislației statelor post-sovietice, prin implementarea *aquis*-ului comunitar este în sine o procedură necesară statelor care sunt în căutarea unor modele de dezvoltare, însă nu și suficientă. Republica Moldova sau Ucraina nu pot fi satisfăcute de diplomația includere într-un program alături de Belarus, care a semnat deja apartenența la Uniunea Vamală (alături de Rusia și Kazahstan), din moment ce documentele politice urmate a fi semnate în cadrul acestui program nu conțin expres prevederea aderării la Uniunea Europeană. Într-o asemenea formulă, există riscul ca Parteneriatul Estic să devină un „mecanism de amortizare” a aspirațiilor europene ale Republicii Moldova, sau a oricărui alt stat din program, un nou deceniu de incertitudine care lasă deschisă perspectiva semnării unor acorduri integraționiste în est. Fără perspectiva aderării, nu doar că va fi mai dificilă condiționarea reformelor structurale în statele parteneriatului, acestea vor rezista tot mai greu presiunilor Rusiei de a adera la Uniunea Vamală sau, în perspectivă, comunitatea economică pe care ultima o construiește. Este un scenariu absolut fezabil, mai ales că Rusia are deocamdată baze militare în Belarus și Armenia (ambele membre ale Organizației Securității Colective), baze militare „neautorizate” în Transnistria, Abhazia și Osetia de Sud, arendează stația-radar de la Gabala (aflată la 200 de kilometri de capitala Azerbaidjanului), iar în primăvara anului 2010 a semnat cu noua conducere a Ucrainei acordul care permite flotei militare ruse de la Sevastopol să rămână aici cel puțin până în 2042.

Deși există o mențiune că noile acorduri „ar trebui să conducă la adâncirea cooperării în ceea ce privește politica externă și de securitate comună și politica europeană de securitate și apărare”, Comunicarea Comisiei nu face referire la „conflictele înghețate”. Nu poate fi asigurată securitatea Republicii

12 COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL Eastern Partnership. Brussels, 3.12.2008 COM(2008) 823 final. p. 10-14. [On-Line]. 2008. http://www.eeas.europa.eu/eastern/docs/com08_823_en.pdf.

Moldova făcând abstracție de secesionismul transnistrean și militarii ruși din estul țării, astfel că la un moment dat cooperarea în acest domeniu, pentru a fi una serioasă, va presupune obligatoriu și sporirea implicării Uniunii Europene în soluționarea conflictului. Altfel, înțelegem că poziția UE a fost schimbată de războiul din Georgia (august 2008), din moment ce într-un alt document al Comisiei Europene, care lansa în primăvara lui 2007 un proiect european pontic, numit Sinergia Mării Negre, Uniunea Europeană și-a asumat reglementarea conflictelor înghețate din zonă (Transnistria, Abhazia, Osetia de Sud și Nagorno-Karabah)¹³, iar în Parteneriatul Estic nu.

Integrarea progresivă în economia UE presupune semnarea unor Acorduri de Liber Schimb Aprofundate și Cuprinzătoare, care, conform logicii celui de-al doilea pilon al Parteneriatului Estic, presupune nu doar o simplă liberalizare comercială, dar perspectiva creării, pe termen lung, a unei Comunități economice de vecinătate unde să fie intensificate circulația de mărfuri, capitaluri și servicii. Apartenența la o Comunitate economică europeană ar permite Republicii Moldova, pe termen lung, relansarea economică și întoarcerea cetățenilor acasă. Forța de muncă mai ieftină și fiscalitatea mai puțin împovărătoare pentru mediul de afaceri, ar putea constitui semnale serioase pentru companiile europene (și nu doar) de a investi într-o economie conectată la cea mai mare piață din lume. Totuși, integrarea economică în termenii propuși suscită, cel puțin pe termen scurt, o serie de riscuri.

Mediul de afaceri moldovenesc nu va suporta ușor șocurile liberalizării economice, mai ales că economia moldovenească nu este una neo-mercantilă care produce peste capacități și este în căutare de deșeuri. Comerțul cu Uniunea Europeană este cu deficit pentru Republica Moldova, 0,9 miliarde euro în 2010¹⁴, în condițiile când beneficiem de facilități comerciale unilaterale din partea Uniunii. Astfel, suntem îndreptățiți să credem că într-un regim comercial liberalizat, adică în care producătorii autohtoni vor concura în regim de piață liberă cu cei europeni, deficitul comercial va crește, iar multe companii moldovenești nu vor rezista normelor și concurenței europene. Pe lângă avantajele tehnologice, fermierii europeni sunt subvenționați prin Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală iar companiile prin Fondul European de Dezvoltare Regională și alte inițiative comunitare. Tot aici, inflația ridicată din Republica Moldova, ține sus dobânzile la creditarea economiei reale și, drept consecință, pune din nou în situație inegală producătorii moldoveni în raport cu cei din zona euro, care activează în spatele unei monede (euro) puternice și se pot credita la dobânzi mult mai joase.

De asemenea, este de reținut că în comunicarea Comisiei lipsește (cel puțin în blocul economic) libera circulație a persoanelor, una (și poate cea mai importantă pentru Republica Moldova) dintre cele patru libertăți ale pieței unice europene. Dar dacă liberalizarea comercială și integrarea economică nu va fi una etapizată (cel puțin în zece ani) și însoțită de sporirea asistenței financiare, liberalizarea pieței muncii sau (ca variantă de rezervă) de eliminarea vizelor, există riscul să fie aruncați în șomaj muncitori care efectiv nu vor avea soluții de angajare. Pentru că din moment ce economia moldovenească va fi integrată în economia europeană, Rusia poate oricând închide piața muncii pentru cetățenii moldoveni.

Republica Moldova, care își formează o mare parte din buget din impozitarea importurilor/consumului, și-ar reduce substanțial încasările vamale/bugetare într-o zonă de liber schimb cu Uniunea Europeană, primul său partener comercial. Aceasta în condițiile în care finanțele publice moldovenești sunt deja sub presiune, iar guvernul are semnat un Acord Stand-by cu Fondul Monetar Internațional, prin care se împrumută pentru finanțarea deficitelor bugetare și a stabilității macroeconomice. De altfel, și aceasta este o dovadă că fondurile nerambursabile europene, dar și proiectele finanțate de Banca Europeană de Investiții sau Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, reprezintă singura alternativă la imposibilitatea unor mari investiții publice în infrastructura de bază.

Palierul *mobilitate și securitate* este cel „responsabil” de liberalizarea regimului de vize. Eliminarea completă a vizelor este un obiectiv pe termen lung în accepțiunea Comisiei, formulat diplomatic în

13 COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE COUNCIL AND THE EUROPEAN PARLIAMENT BLACK SEA SYNERGY - A NEW REGIONAL COOPERATION INITIATIVE. Brussels, 11.04.2007 COM(2007) 160 final. [On-Line]. 2008. p. 4. http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/com07_160_en.pdf.

14 EU's Trade relations with Moldova. [On-Line]. 2011. http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113419.pdf.

continuare: „odată ce acordurile de facilitare a eliberării vizelor și de readmisie sunt puse în aplicare în mod efectiv, să inițieze dialoguri privind eliminarea vizelor de călătorie cu toți partenerii de cooperare”. Republica Moldova are deja acorduri funcționale de facilitare a regimului de vize și de readmisie, doar că aplicarea „în mod efectiv” rămâne a fi apreciată de către Comisie și atunci „termenul lung” poate deveni „prea lung” pentru cetățenii moldoveni. Deocamdată, foile de parcurs pentru eliminarea vizelor (oferite statelor balcanice), prevăzute în document, au fost înlocuite cu Planuri de Acțiuni, documente cu mai multe pretenții și, totodată, care presupun unele dificultăți în realizare¹⁵. Chiar și după o realizare exemplară a prevederilor acestora pot fi invocate alte cerințe. Permeabilitatea graniței estice a Republicii Moldova poate servi oricând unui asemenea scenariu. Într-un asemenea context, cetățenii moldoveni vor continua să migreze masiv pe piața muncii rusească și/sau vor solicita în continuare cetățenie română, mai ales după aderarea României la Spațiul Schengen.

Despre *securitatea energetică* se menționează că „Parteneriatul estic va avea drept obiectiv consolidarea securității energetice a UE și a partenerilor săi în ceea ce privește aprovizionarea cu energie și tranzitul de energie pe termen lung”. Totuși, deocamdată demersurile concrete ale Uniunii Europene pe sectorul energetic au ținut doar de asigurarea propriei securități energetice și numai tangențial a partenerilor estici. După deschiderea oleoductului Baku-Tbilisi-Ceyhan, se negociază în continuare cu Azerbaidjanul posibilitatea exploatării în comun a rezervelor și importului de petrol și gaze, se negociază cu Georgia construcția unor noi infrastructuri de transport, iar cu Ucraina se semnează, în martie 2009, o Declarație comună privind modernizarea sistemului ucrainean de tranzitare a gazului¹⁶. Republica Moldova însă, nu este inclusă (cel puțin deocamdată) în principalele proiecte de infrastructură energetică, cum ar fi gazoductul Nabucco sau oleoductul Odesa-Brody-Gdansk, prin care urmează a fi tranzitate hidrocarburile caspice pe piața europeană, în timp ce oficialitățile europene și președintele polonez Bronislaw Komorowski, care a avut la sfârșitul lunii iulie o vizită de o săptămână în statele caucaziene, discută în continuare doar individual securitatea energetică nu și în cadrul largit al Parteneriatului Estic. Doar că securitatea energetică într-un parteneriat nu poate fi decât una a tuturor și nicidecum selectivă.

Sprrijinirea dezvoltării economice și sociale, ultimul palier bilateral al Parteneriatului Estic, care să transfere practicile politicii de coeziune europene în reducerea disparităților geografice și sociale interne din statele partenere, este unul de bună seamă binevenit. Lipsește doar finanțarea sau, mai exact, nivelul de finanțare de care beneficiază proiectele similare europene prin Instrumentele Structurale. Mai mult, în contextul evenimentelor din sud-estul Mediteranei, Franța, Italia și Spania, de rând cu alte trei state europene, au solicitat ca Uniunea Europeană să acorde o mai mare prioritate și, drept consecință, o finanțare mai mare vecinilor sudici nu celor estici, în cadrul Politicii Europene de Vecinătate.

Concluzii

Parteneriatul Estic al Uniunii Europene vine să consolideze pozițiile Uniunii Europene pe dimensiunea estică a Politicii Europene de Vecinătate (PEV), prin asociere politică și integrare economică cu șase state ex-sovietice din Europa de Est și Caucazul de Sud. Acest nou proiect comunitar acoperă un areal dominat de instabilitate și incertitudine și, prin urmare, de realizarea acestuia se leagă nu doar viitorul statelor vizate, dar și capacitatea Uniunii Europene de a elabora și implementa strategii într-o zonă proximă. Lansarea Parteneriatului a fost intens mediatizată, a suscitat mari așteptări în statele eligibile și a nemulțumit Rusia, însă obiectivele Parteneriatului și, mai ales, finanțarea realizării acestora nu poate, cel puțin în actuala formulă, să reprezinte un angajament serios al UE la granițele sale estice, precum nu poate să reprezinte o ofertă serioasă pentru statele incluse în Parteneriat.

¹⁵ Litra L. Studiu de bază privind facilitarea regimului de vize. [On-Line]. 2011. http://www.novisa.md/uploads/2011/03/VISA_FACILITATI-ON_BASELINE_STUDY_rom.pdf.

¹⁶ Joint EU-Ukraine International Investment Conference on the Modernisation of Ukraine's Gas Transit System. [On-Line]. 2009. http://eeas.europa.eu/energy/events/eu_ukraine_2009/joint_declaration_en.pdf.

Summitul de la Varșovia reprezintă una dintre marile oportunități de regândire a Parteneriatului Estic, o schimbare de atitudine a Uniunii Europene față de vecinii estici, în timp ce analiza sectorială a noului parteneriat denotă pertinenta inițiativelor Republicii Moldova de reformare a parteneriatului. Incluziunea perspectivei aderării la Uniunea Europeană, în preambulul Acordurilor de Asociere cu Republica Moldova și Ucraina, ar însemna un mare succes nu doar al statelor vizate, dar în special al Uniunii Europene. Cazul Turciei, care are semnat din 1963 un asemenea Acord de Asociere, sugerează că perspectiva aderării nu garantează automat aderarea (care să oblige la ceva UE), în schimb pentru partenerii estici aceasta ar însemna un nou statut în (geo)politica continentală, o responsabilizare suplimentară a politicianilor autohtoni pentru continuarea reformelor și un mare credit psihologic pentru cetățenii moldoveni și ucraineni, pentru care încă un deceniu de incertitudine ar putea însemna renunțarea la "visul european". La aniversarea a 20 de independență, aceste state merită ca felicitările venite de la marile cancelarii europene și ale lumii să-și găsească finalitatea în acordarea unor perspective europene clare.

Prin efectul de antrenare, modernizarea politică, deschiderea economică și liberalizarea vizelor vor suscita creșterea implicării Uniunii Europene în soluționarea conflictului transnistrean, altfel nu poate Uniunea Europeană cere securizarea frontierelor lăsând doar "la latitudine" Republicii Moldova secesionismul din estul țării. Greu de anticipat o participare a Rusiei la un "grup de prieteni" ai Parteneriatului Estic, însă invitația Poloniei denotă un mare rafinament diplomatic și la fel de greu va fi pentru Rusia să refuze susținerea dezvoltării unor state pe care le declară prietene. De altfel, o formulă acceptabilă pentru gestionarea reîntregirii Republicii Moldova și retragerii militarilor străini de pe teritoriul acesteia. Totodată, liberalizarea vizelor nu trebuie să constituie un proces de decenii, altfel cetățenii ar abandona propriile guverne în incertitudinea post-sovietică și ar dobândi cetățenii europene.

Pe fundalul angajamentelor politice, este necesar de a fi ajustată și liberalizarea economică. Odată ce au fost nefericit incluse în Acordurile de Asociere, Acordurile de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător ar trebui să prevadă o liberalizare etapizată a economiilor moldovenești și ucrainene, pe modelul Acordurilor Interimare privind comerțul semnate cu potențialii candidați la aderare din Balcanii de vest. De asemenea, principiul fără granițe dar nu și pentru cetățeni, prin definiție nu poate fi funcțional și, drept consecință, libera circulație a persoanelor (deschiderea piețelor muncii) nu poate fi exclusă dintr-o eventuală Comunitate economică de vecinătate. De rând cu Business Forumurile deja lansate, Comisia Europeană, spre exemplu, ar putea crea un program EST-INVEST, de tipul celui creat în America Latină (AL-INVEST), care să susțină investițiile capitalului productiv european în economiile Parteneriatului și, drept consecință, să țină muncitorii est-europeni (nedoriți de atâtea sindicate vest-europene) acasă. Din nou, efectul de antrenare face ca un asemenea nivel de integrare să suscite alte politici și sectoare, cum ar fi susținere financiară suplimentară (eventual trecerea la Instrumentul de Preaderare) pentru asociații în bugetul pentru 2014-2020 al Uniunii Europene sau coordonarea politicilor monetare. Nu cozile de la consulatele europene și securitatea energetică selectivă, ci un deceniu al Parteneriatului Estic, care să presupună reforme democratice, creștere economică și o perspectivă europeană ireversibilă, ar face din acesta un proiect de succes al Uniunii Europene.

Această publicație a fost elaborată de IDIS „Viitorul” cu sprijinul financiar al Fundației Soros – Moldova și al the National Endowment for Democracy. Opiniile exprimate în această publicație reflectă poziția autorilor/autorului și nu reprezintă în mod neapărat punctul de vedere al instituțiilor finanțatoare.